

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

СУЧАСНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Присвячено Всесвітньому дню психічного здоров'я
(World Mental Health Day)*

10 жовтня 2025 року

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції
**СУЧАСНА ПСИХОЛОГІЯ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Присвячено Всесвітньому дню психічного здоров'я
(World Mental Health Day)

10 жовтня 2025 року

Видавництво
«Юридика»
2025

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Аракелян Мінас Рамзесович**, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія»

Члени редакційної колегії:

ЦІЛЬМАК Олена Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

АФОНІН Дмитро Сергійович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

БУДЯЧЕНКО Ольга Миколаївна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

ГУРІН Руслан Сергійович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

ДЖЕЖИК Ольга Володимирівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

САМАРА Ольга Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

ТАТЬЯНЧИКОВ Андрій Олександрович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

ШМАЛЕНКО Юлія Іванівна, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»

Зважаючи на свободу наукової творчості, відповідальність за достовірність матеріалів та фактів, унікальність тексту тез та дотримання вимог академічної доброчесності, несуть автори

Сучасна психологія: виклики та перспективи : збірник матеріалів С91 Всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред. М. Р. Аракеляна. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 262 с.

ISBN 978-617-8574-65-9

DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.30918>

Збірник матеріалів підготовлено за доповідями учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої Всесвітньому дню психічного здоров'я (м. Одеса, 10 жовтня 2025 р.).

УДК 159.9'6(062.552)

© Автори, 2025

© Національний університет

ISBN 978-617-8574-65-9

«Одеська юридична академія», кафедра психології, 2025

3. Андрушків Б., Владимир О., Кирич Н., Погайдак О. Симптоми бізнесового нарцисизму, культурного та правового нігілізму як свідчення відсутності національної ідеології у державі. *Вісник Економіки*. 2019. № 1. С. 237–249. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2019.01.237>.
4. Меленчук Н., Шудра А. Особливості нарцисичних проявів особистості у осіб з різним рівнем локусу контролю. *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр. Сер.: Соціальні та поведінкові науки. Сер.: Управління та адміністрування*. 2021. № 16 (45). С. 41–58.
5. Morf C., Rhodewalt F. Unraveling the Paradoxes of Narcissism: A Dynamic Self-Regulatory Processing Mode. *Psychological Inquiry*. 2001. Vol. 12. Pp. 177–196.

Ключові слова: нарцисизм, нарцисичні риси характеру, міжособистісний конфлікт, психологічні механізми, крихка самооцінка, емпатія, проєкція, нарцисичний гнів, нарцисична травма.

Keywords: narcissism, narcissistic character traits, interpersonal conflict, psychological mechanisms, fragile self-esteem, empathy, projection, narcissistic anger, narcissistic trauma.

Шмаленко Юлія Іванівна

кандидат політичних наук, доцент,

доцент кафедри психології

Національний університет «Одеська юридична академія»

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0806-7907>

Зуєва Лариса Євгеніївна

доктор педагогічних наук, кандидат юридичних наук,

медіатор, суддя у відставці

Одеського адміністративного апеляційного суду

DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.30926>

РОЗВИТОК КОНФЛІКТОСТІЙКОСТІ ТА МЕДІАЦІЙНИХ НАВИЧОК У ПРАЦІВНИКІВ СУДУ

Судова система за своєю природою є епіцентром соціальних конфліктів, де діяльність відбувається в умовах високого емоційного напруження, значного робочого навантаження, суспільного запиту

на справедливість та прискіпливої уваги засобів масової інформації. Зазначені фактори створюють унікальне стресогенне середовище, яке висуває підвищені вимоги не лише до професійних знань, але й до особистісних психологічних якостей працівників [5]. Основний комунікативний удар у взаємодії з громадянами приймає на себе не стільки суддівський корпус, скільки працівники апарату суду: секретарі судових засідань, помічники суддів, працівники канцелярії та архіву. Саме вони є першою лінією контакту, стикаючись із роздратуванням, фрустрацією, а іноді й прямою агресією відвідувачів.

При цьому традиційна система підготовки юристів та державних службовців зосереджена на формуванні твердих навичок, зокрема досконалому знанні процесуального законодавства та правил діловодства. Питання розвитку м'яких навичок, зокрема психологічної стійкості та ефективної комунікації в конфлікті, залишаються поза увагою системи професійної підготовки [2].

Розвиток інституту медіації в Україні та впровадження альтернативних способів вирішення спорів актуалізують питання використання медіаційних технологій у різних професійних сферах, включаючи судову систему [1]. Медіаційний підхід, що базується на принципах конструктивної комунікації, активного слухання та деескалації конфлікту, може стати ефективним інструментом для оптимізації взаємодії працівників суду з громадянами. Застосування елементів ненасильницької комунікації в професійній діяльності працівників суду дозволяє трансформувати деструктивну взаємодію у конструктивний діалог [3].

Професійна діяльність в системі правосуддя нерозривно пов'язана з управлінням конфліктами, проте специфіка цього управління суттєво відрізняється залежно від посадової функції. Відсутність навичок роботи з емоційними проявами призводить до швидкого накопичення стресу та формування захисних психологічних реакцій. Як наслідок, у працівників формується синдром емоційного вигорання, що проявляється через деперсоналізацію, коли відвідувачі сприймаються як безликі справи, емоційне виснаження та редукцію професійних досягнень. Співробітник, що переживає стан професійного вигорання, втрачає здатність до емпатії та конструктивного діалогу, сам перетворюючись на джерело конфлікту через агресивне реагування або вдавання до жорсткого формалізму [2]. Така ситуація створює замкнене коло, де низька якість комунікаційного сервісу провокує нові конфлікти, що ще більше

посилиє емоційне виснаження працівників та поглиблює кризу довіри до судової системи.

Для розірвання цього деструктивного циклу необхідний дво-компонентний підхід, що поєднує внутрішню психологічну роботу з розвитку конфліктостійкості та зовнішню комунікативну роботу з формування медіаційних навичок. Конфліктостійкість у цьому контексті розглядається як інтегративна якість особистості, що характеризує її здатність витримувати високі фрустраційні та стресові навантаження у міжособистісній взаємодії, зберігаючи при цьому емоційну рівновагу, когнітивну ясність та продуктивність. Конфліктостійкість не просто пасивна стресостійкість, а активна здатність не піддаватися емоційному зараженню від опонента та не переходить до деструктивних моделей поведінки навіть в умовах провокації [5].

Для працівників суду розвиток конфліктостійкості має базуватися на кількох фундаментальних елементах [4]. Першим елементом є навички емоційної саморегуляції, що включають техніки заземлення, дихальні вправи та здатність ідентифікувати власний емоційний стан у моменті його виникнення. Другим критично важливим елементом є формування психологічних меж, що передбачає чітке усвідомлення межі між професійною роллю та особистістю. Третім елементом конфліктостійкості є когнітивний рефреймінг як здатність переосмислити конфліктну ситуацію через зміну інтерпретаційної рамки. Четвертим важливим елементом має стати інституційна підтримка через впровадження в судовій системі практики супервізій, аналогічної до психотерапевтичної чи медіаційної практики, для обговорення складних випадків та профілактики професійного вигорання.

Якщо конфліктостійкість є внутрішнім психологічним щитом працівника, то медіаційні навички виступають зовнішнім комунікативним інструментом деескалації конфлікту. При цьому мова йде не про перетворення працівників суду на сертифікованих медіаторів, а про застосування медіаційного підходу в їхній повсякденній комунікації з відвідувачами [1]. Медіаційний підхід базується на фундаментальних принципах конструктивної комунікації, що дозволяють трансформувати деструктивну взаємодію у продуктивний діалог навіть в умовах високого емоційного напруження.

Ключовою медіаційною навичкою, необхідною працівнику суду, є активне слухання, що принципово відрізняється від пасивного

мовчання. Активне слухання передбачає демонстрацію уваги через візуальний контакт, кивання, невербальні сигнали зацікавленості та утримання від перебивання співрозмовника. Техніки активного слухання, розроблені в рамках медіаційного підходу, дозволяють створити атмосферу поваги та уваги навіть у конфліктній взаємодії. Критично важливою навичкою є перефразування як найпотужніший інструмент деескалації конфлікту. Перефразування передбачає переформулювання деструктивного звинувачення або емоційного висловлювання у конструктивний запит, що змінює всю динаміку діалогу. Важливою медіаційною навичкою є емпатійне реагування через валідацію емоцій співрозмовника. Здатність розпізнати та вербалізувати емоцію відвідувача без погодження з його претензією дає людині відчуття, що її почули та зрозуміли, що само по собі знижує рівень емоційного напруження. Ключовою навичкою є здатність відділяти позиції від інтересів, що є фундаментальним принципом переговорного процесу. Відвідувач може висувати певну вимогу як позицію, але за цією позицією завжди стоїть більш глибокий інтерес чи потреба.

Синергія конфліктостійкості як внутрішнього психологічного ресурсу та медіаційних навичок як зовнішнього комунікативного інструментарію є ключем до оптимізації професійної діяльності працівників суду. Застосування медіаційних навичок дозволяє швидко деескалювати конфліктну ситуацію на початковому етапі, не допускаючи її переростання в повномасштабний конфлікт, що, у свою чергу, знижує психологічне навантаження на самого працівника, запобігаючи виснаженню його ресурсу конфліктостійкості [5]. Коли працівник успішно застосовує техніки перефразування, активного слухання та валідації емоцій, він не лише вирішує конкретну ситуацію, але й оберігає власні психологічні ресурси, що є профілактикою професійного вигорання.

Такий позитивний цикл трансформує робоче середовище з токсичного на продуктивне, створюючи умови для професійного зростання та задоволення від роботи. Працівник, який володіє інструментами деескалації та має достатній рівень конфліктостійкості, сприймає складні комунікативні ситуації не як загрозу, а як професійний виклик, з яким він здатен впоратися. Все разом змінює культуру взаємодії в судовій установі, перетворюючи її з закритої формалістичної інстанції на сервіс-орієнтовану та комунікаційно компетентну інституцію.

Список використаних джерел

1. Мазаракі Н. А. Медіація в Україні: теорія та практика : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 276 с.
2. *Медіація у професійній діяльності юриста: підручник* / за ред. Л. Романадзе, Н. Крестовської, Н. Мазаракі. Одеса : Екологія, 2024. 543 с.
3. Ненасильницька комунікація у соціальних конфліктах. Відновні діалоги : методичний посібник / за ред. І. Брунової-Калісецької, Д. Дюкшерера, В. Каневської; Т. Конрад. Київ : Видавець Захаренко В., 2015. 80 с.
4. Фішер Р., Юрі У., Петтон Ю. Шлях до Так. Як вести переговори, не здаючи позицій. Київ : Основи, 2016. 220 с.
5. Шмаленко Ю. І., Зуєва Л. Є., Цільмак О. М. Психологічні механізми формування конфліктостійкості у працівників суду. *Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені Академіка Степана Дем'янчука. Серія: Педагогіка та психологія*. 2025. № 3. С. 325–332. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2021/2025-3-44>.

Ключові слова: конфліктостійкість, медіаційні навички, працівники суду, професійне вигорання, комунікативні компетенції, деескалація конфлікту.

Keywords: conflict resilience, mediation skills, court staff, professional burnout, communicative competence, conflict de-escalation.

Шмаленко Юлія Іванівна

кандидат політичних наук, доцент,

доцент кафедри психології

Національний університет «Одеська юридична академія»

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0806-7907>

Канторова Євгенія Миколаївна

магістрант ОП «Психологія»

Центру заочного та дистанційного навчання

Національний університет «Одеська юридична академія»

DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.30925>

РОЗВИТОК ЕМПАТІЇ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК КОНСТРУКТИВНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ

У сучасному суспільстві, де зростає рівень емоційної напруги та соціальної нестабільності, особливої ваги набуває проблема гармонізації міжособистісних стосунків. В умовах воєнних подій,

Шмаленко Юлія Іванівна Зуєва Лариса Євгеніївна РОЗВИТОК КОНФЛІКТСТІЙКОСТІ ТА МЕДІАЦІЙНИХ НАВИЧОК У ПРАЦІВНИКІВ СУДУ.	217
Шмаленко Юлія Іванівна Канторова Євгенія Миколаївна РОЗВИТОК ЕМПАТІЇ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК КОНСТРУКТИВНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ.	221
Шмаленко Юлія Іванівна Колесниченко Катерина Володимирівна ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ЧИННИК ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.	226
Шмаленко Юлія Іванівна Мішеньова Світлана Анатоліївна ПОЧУТТЯ ПРОВИНИ У ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ЯК ДЖЕРЕЛО ВНУТРІШНІХ ТА МІЖОСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ.	230
Шмаленко Юлія Іванівна Орехова Валерія Андріївна ФЕНОМЕН «ЦИФРОВОЇ ВТОМИ»: ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ НАДМІРНОГО СЕНСОРНОГО НАВАНТАЖЕННЯ.	237
Шмаленко Юлія Іванівна Оскілко Олексій Олегович ВПЛИВ СТИЛІВ КЕРІВНИЦТВА НА ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ.	240
Юрчик Дмитро Миколайович ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ВИКЛАДАЧІВ: ПРИЧИНИ, ПРОФІЛАКТИКА, ПОДОЛАННЯ.	244
Якимчук Олександра Володимирівна Рєпнова Тетяна Петрівна ПРЕМОРБІДНІ ПСИХОЛОГІЧНІ СТАНИ ПОДРУЖЖЯ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ РОЗВИТКУ СІМ'Ї.	248
Яковлев Денис Вікторович МИСТЕЦТВО ВИБОРУ: ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.	252